

Crna Gora: Izgradnja autoputa Bar-Boljare – Procjena ekoloških i društvenih uticaja

Analiza nedostataka & Paket dokumentacije za javni uvid Dionica Mateševo – Andrijevica

AKCIONI PLAN ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE I SOCIJALNA PITANJA

Konsultant

PASECO SP LTD
26, Fokionos Negri str.,
11361 Atina, Grčka

Mart 2025. godine

Sadržaj

1	Uvod.....	Error! Bookmark not defined.
2	Akcioni plan za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja.....	Error! Bookmark not defined.

Skraćenice

Skraćenica	Značenje
APCH	Uprava za zaštitu kulturnih dobara
CESMP	Plan upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima tokom izgradnje
CHMP	Plan upravljanja kulturnim dobrima
CRO	Službenik za odnose sa zajednicom
E&S	Životna sredina i društvo
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj
EHS	Životna sredina, zdravlje i zaštita na radu
EPC	Projektovanje, nabavka i izgradnja
ESAP	Akcioni plan za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja
ESIA	Procjena uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja
ESMMPs	Plan upravljanja i praćenja životne sredine i socijalnih pitanja
ESMP	Plan upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima
ESMS	Sistem upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima
EU	Evropska unija
GBV	Rodno zasnovano nasilje
GM	Žalbeni mehanizam
FC	Finansijsko zatvaranje
HR	Ljudski resursi
IFC	Međunarodna finansijska korporacija
LARF	Okvirni plan za otkup zemljišta i raseljavanje
MCI	Ministarstvo kapitalnih investicija
LARP	Plan za otkup zemljišta i raseljavanje
MNE	Crna Gora
PIU	Jedinica za sprovođenje projekta
PR	Uslovi za realizaciju
SEA	Seksualna eksploatacija i zlostavljanje
SEP	Plan uključivanja zainteresovanih strana
SER	Srbija
SH	Seksualno uznemiravanje
TEM	Trans-evropska magistrala
TEN-T	Trans-evropska transportna mreža
TMP	Plan upravljanja saobraćajem

1 UVOD

Auto-put Bar–Boljare (BBH), ukupne dužine 168 km, čiji sastavni dio predstavlja dionica Mateševo–Andrijevisa, formira ogranak Transevropskog magistralnog puta (TEM) kroz Crnu Goru. Autoput Bar-Boljare čini dio evropskih putnih pravaca E-80 i E-65, kao i SEETO putni pravac 4 [granica sa Rumunijom/Vatin – Beograd (Srbija) – Podgorica (Crna Gora) – Bar (Crna Gora)]. BBH povezuje Jadransku obalu (Luka Bar) sa granicom sa Srbijom (Boljare), kao i sa lukama na Dunavu (Koridor VII i Koridor X), i dalje sa cjelokupnom mrežom takozvanih Panevropskih koridora, omogućavajući integraciju sa proširenom TEN-T mrežom na Zapadnom Balkanu.

Faze razvoja kompletnog autoputa su sljedeće:

- Dionica I: Smokovac–Mateševo
- Dionica II: Mateševo–Andrijevisa i obilaznica Smokovac–Tološi–Farmaci;
- Dionica III: Andrijevisa–Boljare
- Dionica IV: Podgorica – Đurmani

Namjera Crne Gore da realizuje izgradnju auto-puta Bar–Boljare datira još iz 2001. godine donošenjem odluke Skupštine da se pristupi izradi Prostornog plana („Službeni list CG“, br. 45/01). Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine je naknadno usvojen 2008. godine („Službeni list CG“, br. 24/08), čime je rezervisan prostor kroz definisanje posebnog koridora za trasu autoputa BBH. Cilj definisanja ovog koridora bio je da zaštiti predmetni prostor od drugih prostornih zahtjeva i namjena (Prostorni plan, str. 133).

Dana 19. oktobra 2023. godine, Vlada Crne Gore je usvojila Nacrt Prostornog plana Crne Gore do 2040. godine. Nakon sprovođenja javnog uvida i konsultacija, Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine je 29. januara 2024. godine usvojilo i objavilo konačnu verziju Plana. Strategija razvoja saobraćaja Crne Gore (za period 2019–2035) uvrstila je završetak dionice Mateševo–Andrijevisa kao dio auto-puta Bar–Boljare na jedinstvenu listu prioritarnih infrastrukturnih projekata.

Slika 1: Autoput Bar-Boljare i dionica Mateševo - Andrijevisa

Početna tačka predmetnog područja se nalazi odmah nakon petlje Mateševo (na dionici Smokovac–Mateševo), a završava se u zoni rijeke Kraštice, pritoke rijeke Lim, u blizini Andrijevice. Jedan dio dionice Mateševo–Andrijevice prolazi kroz teritoriju opštine Kolašin, dok se preostali dio nalazi na teritoriji opštine Andrijevice.

Aktivnosti na pripremi obavezne dokumentacije za dionicu Mateševo–Andrijevice realizovane su kroz dvije uzastopne razvojne faze, bez preklapanja.

Prva faza je započela 2008. godine izradom Generalnog projekta (Louis Berger SAS – Pariz, Simm Engineering – Podgorica), u okviru koje su razmatrane tri alternativna pravca pružanja trase. Projektne aktivnosti su nastavljene 2018. godine, kada je Vlada Crne Gore koristila tehničku pomoć (TA) finansiranu kroz bespovratna sredstva Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF). Na osnovu te tehničke pomoći i prethodnih aktivnosti finansiranih od strane Vlade Crne Gore, izrađeni su sledeći elaborati:

- Idejni projekat za dionicu Mateševo–Andrijevice, usvajanjem Varijante 3, koji je odobrila Državna komisija za reviziju 2022. godine
- Nacionalni Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu (EIA) za dionicu Mateševo–Andrijevice (2024), za koju je dobijena saglasnost Agencije za zaštitu životne sredine Rješenjem broj 03-UPI-652/28 od 14. maja 2024. godine, na osnovu prethodno odobrenog Idejnog projekta.
- Preliminarni Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja (ESIA) izrađen u okviru WBIF tehničke pomoći, zasnovana na odobrenom Idejnom projektu, koja uključuje Plan za otkup zemljišta i raseljavanje (LARF) i Plan angažovanja zainteresovanih strana (SEP), dostavljena u julu 2023. godine, ali nije bila predmet javne objave.
- Preliminarna Procjena uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja (ESIA) izrađena u okviru Studije izvodljivosti za cjelokupan autoput Bar–Boljare (2021).
- Strateška procjena uticaja na životnu sredinu izrađena za Detaljni prostorni plan za autoput Bar–Boljare (2008)

Druga faza je započela je u prvoj polovini 2024. godine i obilježila su je dva ključna faktora:

- (1) Namjera EBRD-a da kroz finansijsku podršku Vladi Crne Gore putem kredita finansira projekat, uz obavezu ocjene usklađenosti svih projektnih aktivnosti sa Politikom zaštite životne sredine i društva EBRD-a (2019) i odgovarajućim Uslovima za realizaciju, i
- (2) Odluka kompanije MONTEPUT-a da odgovori na već izražene zabrinutosti tri od ukupno osam zahvaćenih naselja, kroz unapređenje i formalizaciju aktivnosti angažovanja zainteresovanih strana u cilju razmatranja održivih alternativnih rješenja trase na kritičnim područjima (od izlaznog portala tunela Trešnjevik do petlje Andrijevice).

U nastavku je prikazan pregled trenutnog statusa aktivnosti i dokumentacije potrebne za nastavak razvoja dionice Mateševo–Andrijevice, kao i planirana dinamika:

- **Projektovanje i dinamika izgradnje:** Idejni projekat, koji obuhvata preliminarno trasiranje i dispoziciju, izrađen je 2022. i ažuriran 2024. godine (zbog izmjene pravca pružanja trase). Faza izrade Glavnog projekta očekuje se da počne 2025. godine nakon dodjele ugovora za projektovanje i izvođenje. Kompanija MONTEPUT predviđa rok za završetak radova od 60 mjeseci od datuma početka (uz dodatni Period odgovornosti za nedostatke od 24 mjeseca). Postupak nabavke sprovodi se u skladu sa EBRD Smjernicama za nabavku i korišćenjem Standardne tenderske dokumentacije EBRD-a.
- **Nadzor nad projektovanjem i izvođenjem radova:** Kompanija MONTEPUT je objavila poziv za Prekvalifikaciju za izbor nadzornog organa koji će vršiti kontrolu izrade Glavnog projekta i izvođenja radova za dionicu Mateševo–Andrijevice. Dodjela ugovora se očekuje početkom 2025. godine.
- **Tehnička pomoć:** kompanija MONTEPUT je objavila poziv za Prekvalifikaciju za izbor konsultanta koji će pružati podršku kompaniji MONTEPUT u upravljanju ugovorom o projektovanju i izgradnji za sekciju Mateševo–Andrijevice. Dodjela ugovora se takođe očekuje početkom 2025. godine.
- **Eksproprijacija:** Projekat zahtijeva sticanje prava nad privatnim zemljištem i imovinom kroz postupak eksproprijacije. Glavnim projektom će se precizno utvrditi potrebe za zemljištem i uticaje na ekonomsko

i fizičko raseljavanje nakon razmatranja i primjene mjera ublažavanja. Postoje preliminarne procjene potrebnih površina i broja slučajeva raseljavanja. Promjena trase doprinijela je smanjenju fizičkog obima projekta, smanjenju obima eksproprijacije i raseljavanja. Ove promjene zahtijevaju izmjene ranije donijete i objavljene Odluke o javnom interesu.

- **Građevinski radovi:** Planirani početak pripremnih radova je sredina 2025. godine, dok će izvođenje stalnih radova započeti nakon odobrenja Glavnog projekta od strane Komisije za reviziju, sprovođenja Revizije bezbjednosti saobraćaja i izdavanja građevinske dozvole (očekuje se krajem 2026. ili početkom 2027. godine). Glavni projekat biće izrađen u poddionicama, pri čemu će za svaku biti izdavana posebna građevinska dozvola, što će omogućiti fazno izvođenje radova.

2 AKCIONI PLAN ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE I SOCIJALNA PITANJA

Ovaj Akcioni plan za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja (ESAP) obuhvata ključne aktivnosti koje Korisnik sredstava treba da sprovede tokom realizacije Projekta, ako bi se obezbijedilo ispunjenje Uslova za realizaciju (PR) definisanih od strane Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), kao i usklađenost sa regulativom Evropske unije (EU), relevantnim međunarodnim standardima i važećim nacionalnim zakonodavstvom. ESAP je izrađen na osnovu nalaza iz Procjene uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA). Projekat će sprovoditi MONTEPUT d.o.o., državna kompanija za upravljanje putevima, koja će primjenjivati ovaj ESAP tokom cjelokupne realizacije Projekta. **ESAP će predstavljati sastavni dio ugovora o finansiranju sa EBRD-om.**

Kompanija MONTEPUT će biti odgovorna za osiguranje da treće strane i izvođači radova koji izvođe aktivnosti na lokacijama projekta ispunjavaju zahtjeve iz ESAP-a putem odgovarajućeg sistema upravljanja izvođačima. To će se realizovati uključivanjem odgovarajućih zahtjeva i uslova u tendersku dokumentaciju, ugovore i podugovore, kao i kroz direktan nadzor i kontrolu od strane kompanije MONTEPUT. Takođe, MONTEPUT će biti odgovoran da obezbijedi sprovođenje mjera definisanih u ESAP-u i tokom faze eksploatacije i održavanja puta, što će obavljati isti operator – MONTEPUT d.o.o.

Kompanija MONTEPUT je u obavezi da uspostavi i održava Sistem upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima (ESMS) koji će biti prilagođen prirodi i obimu Projekta, i biće u skladu sa stepenom uticaja i izazovima u oblasti E&S, kao i u skladu sa dobrom međunarodnom praksom. Ministarstvo kapitalnih investicija (MCI) će imenovati odgovorno osoblje, uključujući predstavnika rukovodstva, sa jasno definisanim odgovornostima i ovlaštenjima za sprovođenje i održavanje ESMS-a, kao i osigurati da zaposleni koji imaju direktne odgovornosti vezane za ispunjenje uslova E&S Projekta i aktivnosti MCI-a budu adekvatno kvalifikovani i obučeni. Takođe, kompanija MONTEPUT treba da uspostavi sveobuhvatnu E&S politiku, koja definiše ciljeve i principe za postizanje visokih standarda u oblasti zaštite životne sredine i društvenih pitanja.

Kompanija MONTEPUT će pratiti sprovođenje svih aktivnosti definisanih u ovom ESAP-u. Na osnovu rezultata praćenja, MONTEPUT će identifikovati i ukazati na potrebne korektivne i preventivne mjere, koje će biti prikazane u izmenjenom i dopunjenom ESAP-u, po potrebi (uz prethodni dogovor sa finansijerima), implementiraće dogovorene korektivne i preventivne mjere i pratiti njihov učinak u cilju poboljšanja performansi. Kompanija MONTEPUT će EBRD-u redovno dostavljati izvještaje o ispunjenju uslova E&S, uključujući usklađenost sa EBRD Uslovima za realizaciju (PR), kao i sprovođenju ovog ESAP-a, Okvirnog plana za zaštitu životne sredine i socijalnih pitanja (ESMP), Plana uključivanja zainteresovanih strana (SEP), Okvirnog plana za otkup zemljišta i raseljavanje (LARF) i Plana za otkup zemljišta i raseljavanje (LARP).

Kompanija MONTEPUT će pripremati i dostavljati EBRD-u polugodišnje izvještaje o pitanjima iz oblasti životne sredine i društva tokom faze izgradnje i godišnje izvještaje tokom faze eksploatacije, u skladu sa odredbama Ugovora o kreditu, a EBRD će tokom faza realizacije Projekta vršiti reviziju ili druge oblike evaluacije. EBRD takođe može periodično verifikovati podatke o praćenju putem obilazaka lokacije od strane svojih stručnjaka za pitanja i/ili nezavisnih eksperata, a takođe može angažovati i savejtnike za zaštitu životne sredine, socijalna pitanja i stručnjake za tehnička pitanja. EBRD će biti odmah obavešten o svim E&S incidentima ili nesrećama povezanim sa Projektom koji imaju, ili mogu imati, značajan negativan uticaj, ili o bilo kojim izmjenama u obimu,

projektu ili aktivnostima Projekta koje bi mogle značajno uticati njegov ekološki i društveni učinak. Dalje obaveze u vezi sa obavještanjem biće definisane u Ugovoru o zajmu.

Tabela 1: Akcioni plan za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja

Br.	Aktivnost	E&S rizici (odgovornost/korist)	Zahtjevi (zakonski zahtjevi, EBRD uslovi za realizaciju, najbolja praksa)	Resursi, potrebe za ulaganjem, odgovornost	Vremenski okvir	Cilj i kriterijumi evaluacije za uspješnu realizaciju	Status
PR1	Procjena i upravljanje rizicima i uticajima na životnu sredinu i socijalnim pitanja						
1.1	Uspostavljanje Jedinice za sprovođenje Projekta (PIU) sa odgovornošću za upravljanje projektom.	Optimizacija zaštite životne sredine i socijalnih pitanja i usaglašenost sa zahtjevima EBRD-a	EBRD PR1 Dobrovoljno i u skladu sa najboljom praksom	Sopstveni resursi MONTEPUT-a, angažovanje spoljnih konultanata Trošak: Plate zaposlenih u kompaniji MONTEPUT plus nadoknade za konsultante Odgovornost: MONTEPUT	Prije finansijskog zatvaranja (FC)	<i>Cilj:</i> Uspostavljanje institucionalnih kapaciteta PIU za upravljanje rizicima i uticajima na životnu sredinu i društvo <i>Kriterijumi evaluacije:</i> Uloge i odgovornosti su dodijeljene i saopštene svim učesnicima projekta. EBRD je obaviješten o osnivanju Jedinice za sprovođenje projekta (PIU).	
1.2.	U okviru Projekta, izrađuje se i vodi Registar aspekata i uticaja na životnu sredinu i društvo (E&S), zasnovan na nalazima ESIA i dodatnim E&S procjenama, za: a) Fazu izgradnje, i b) Fazu eksploatacije.	Optimizacija zaštite životne sredine i socijalnih pitanja i usaglašenost sa zahtjevima EBRD-a	EBRD PR1 Dobrovoljno i u skladu sa najboljom praksom	Sopstveni resursi MONTEPUT-a, angažovanje spoljnih konultanata Trošak: Plate zaposlenih u kompaniji MONTEPUT plus nadoknade za konsultante Odgovornost: MONTEPUT	a. Prije finansijskog zatvaranja (FC). b. Prije početka eksploatacije.	Kriterijumi evaluacije: a. Registar aspekata i uticaja na životnu sredinu i društvo za fazu izgradnje. b. Registar aspekata i uticaja na životnu sredinu i društvo za fazu eksploatacije.	
1.3	Sprovođenje nacionalnih procedura izdavanja ekoloških i građevinskih dozvola, uključujući i potrebne izmjene i dopune dozvola zbog izmjene projekta	Usaglašenost sa nacionalnim zahtjevima i zahtjevima EBRD-a	EBRD PR 1 U skladu sa nacionalnim zahtjevima	Sopstveni resursi MONTEPUT-a, angažovanje spoljnih konultanata Trošak: Plate zaposlenih u kompaniji MONTEPUT plus nadoknade Odgovornost: MONTEPUT	Prije početka radova	Kriterijumi evaluacije: a. Dobijene su potrebne dozvole za projekat i EBRD je obaviješten o dobijenim dozvolama	
1.4	Izrada i sprovođenje sveobuhvatnog Sistema upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima (ESMS) za cijeli životni ciklus projekta (izgradnja i eksploatacija) koji će uključivati: a) Politiku zaštite životne sredine i socijalnih pitanja specifične za Projekat (E&S) koju potpisuje sponzor projekta, tj. MONTEPUT d.o.o (MONT), b) Prikaz E&S strukture upravljanja projektom kroz detaljnu organizacionu šemu (organogram) uloga i odgovornosti na upravljanju projektom, uključujući međusobne veze između sektora za inženjering, nabavku i izgradnju i izvođača i podizvođača; c) Priručnik ili Uputstvo ESMS i prateća dokumentacija koja se bavi identifikacijom rizika i uticaja; programi upravljanja; pripravnost i reakcije na hitne slučajeve, angažovanje zainteresovanih strana i praćenje i pregled. d) Planove upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima (ESMPs) specifičnih za Projekat.	Optimizacija upravljanja životnom sredinom kroz razvijen formalizovan sistem	EBRD PR 1 EBRD PR 2 EBRD PR 4 EBRD PR 8	a) Sopstveni resursi MONTEPUT-a b) Sopstveni resursi MONTEPUT-a c) MONTEPUT uz podršku konsultanta za tehničku pomoć (TA) d) Izvođač	a) Završiti prije finansijskog zatvaranja (FC), ili pokazati značajan napredak izrade uz dostavljene dokaze o sprovođenju b) Završiti prije finansijskog zatvaranja (FC), ili pokazati značajan napredak izrade uz dostavljene dokaze o sprovođenju c) Završiti prije finansijskog zatvaranja (FC), ili pokazati značajan napredak izrade uz dostavljene dokaze o sprovođenju. d) Vidi ESAP aktivnosti 4, 5, 8 i 9.	<i>Cilj:</i> Uspostavljanje ESMS za upravljanje E&S rizicima i uticajima Kriterijumi evaluacije: a) Politika životne sredine i socijalnih pitanja specifična za projekat, potpisana od strane sponzora projekta, tj. kompanije MONTEPUT d.o.o. (MONT), b) Demonstracija strukture upravljanja E&S pitanjima za projekat, podržana detaljnom organizacionom šemom (organogramom) uloga i odgovornosti upravljanja projektom, koji opisuje saradnju između MONT Inženjeringa, javne nabavke i izgradnje i izvođača i podizvođača; c) Priručnik ili Uputstvo za ESMS i prateća dokumentacija koja se bavi identifikacijom rizika i uticaja;	

Br.	Aktivnost	E&S rizici (odgovornost/korist)	Zahtjevi (zakonski zahtjevi, EBRD uslovi za realizaciju, najbolja praksa)	Resursi, potrebe za ulaganjem, odgovornost	Vremenski okvir	Cilj i kriterijumi evaluacije za uspješnu realizaciju	Status
						programima upravljanja; pripravnost i reakcije na hitne slučajeve, angažovanje zainteresovanih strana i praćenje i pregled. d) ESMMP i ESMMP specifični za projekat ((odnosi se na ESAP Aktivnosti 4, 5, 8 i 9).	
1.5	U okviru Projekta, izrađuje se i sprovodi: a) Plan upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima tokom izgradnje (CESMP) za projekat, treba da bude usklađen sa ESMS projekta i da uključuje mapiranje zainteresovanih strana, jasno definisane uloge i odgovornosti, dokaze o uključivanju trećih strana, procjenu kapaciteta MONTEPUT-a, Izvođača i drugih relevantnih strana u vezi sa pitanjima životne sredine i društva (E&S) b) CESMP Izvođača radova; i c) Prateće politike, planovi, procedure i kontrolne liste u okviru Projekta i/ili CESMP Izvođača, uključujući, ali ne ograničavajući se na: i. Politike životne sredine i socijalnih pitanja (vidjeti ESAP mjeru 1); ii. Plan praćenja životne sredine i društva, uključujući lokacije, učestalost i standardne operativne procedure; iii. Plan upravljanja zaštitom zdravlja i bezbjednosti na radu; iv. Plan upravljanja i reagovanja u vanrednim situacijama; v. Plan upravljanja infrastrukturuom i komunalijama; vi. Žalbeni mehanizam; vii. Plan prevencije i reagovanja na izlive opasnih materija; viii. Plan upravljanja kvalitetom vode; ix. Plan upravljanja erozijom zemljišta, rekultivacijom i pejzažem; x. Plan upravljanja otpadom; xi. Plan upravljanja otpadnim vodama; xii. Plan upravljanja opasnim materijama; xiii. Plan upravljanja rizicima za zdravlje i bezbjednost zajednice tokom izgradnje (uključujući reference na druge povezane planove); xiv. Plan upravljanja saobraćajem; xv. Plan upravljanja bezbjednošću (uključujući procjenu rizika u vezi sa bezbjednošću); xvi. Plan upravljanja smještajem radnika; xvii. Plan upravljanja radnom snagom; xviii. Plan upravljanja miniranjem; xix. Plan uključivanja zainteresovanih strana; xx. Plan upravljanja kulturnim dobrima (vidi ESAP mjeru 8.1);		EBRD PR1, EBRD PR2 EBRD PR4 EBRD PR8	a) EPC izvođač b) EPC izvođač c) EPC izvođač d) EPC izvođač	a) Završiti prije finansijskog zatvaranja (FC), ili pokazati značajan napredak izrade uz dostavljene dokaze o sprovođenju. b) Završiti prije finansijskog zatvaranja (FC), ili pokazati značajan napredak izrade uz dostavljene dokaze o sprovođenju. c) Završiti prije finansijskog zatvaranja (FC), ili pokazati značajan napredak izrade uz dostavljene dokaze o sprovođenju d) Izraditi nacrt prije finansijskog zatvaranja (FC), finalizacija mjesec dana prije početka rada kamenoloma/pozajmišta	Cilj: Uspostavljanje CESMP za upravljanje rizicima i uticajima E&S tokom izgradnje Indikatori evaluacije: a) Okvirni CESMP Projekta sa Planom sprovođenja. b) EPC izvođač CESMP. c) Individualni planovi sa pratećim politikama, metodama, procedurama, kontrolnim listama. d) Plan upravljanja kamenolomom/pozajmištima	

Br.	Aktivnost	E&S rizici (odgovornost/korist)	Zahtjevi (zakonski zahtjevi, EBRD uslovi za realizaciju, najbolja praksa)	Resursi, potrebe za ulaganjem, odgovornost	Vremenski okvir	Cilj i kriterijumi evaluacije za uspješnu realizaciju	Status
	xxi. Procedura za upravljanje izmjenama; xxii. Plan upravljanja kamenolomima i pozajmištima.						
1.6	U okviru Projekta angažuje se i/ili zadržava potrebno E&S osoblje za realizaciju Projekta, u skladu sa primjenjivim standardima i odredbama ovog ESAP-a za: a. Fazu izgradnje , uključujući, ali ne ograničavajući se na: i. Rukovodilac zaštite životne sredine, bezbjednosti i zdravlja u ime MONTEPUT-a; ii. Rukovodilac zaštite životne sredine, bezbjednosti i zdravlja; iii. Zamjenik Rukovodioca zaštite životne sredine, bezbjednosti i zdravlja; iv. Licencirani inženjer za bezbjednost na radu; v. Vodeći stručnjak zaštite životne sredine izvođača; vi. Stručnjaci za zaštitu životne sredine, bezbjednosti i zdravlja EPC izvođača; vii. Rukovodilac za odnose sa javnošću, odnose sa zajednicom i održivost EPC izvođača; viii. Vodeći stručnjak za odnose sa javnošću, odnose sa zajednicom i održivost EPC izvođača; ix. Rukovodilac za ljudske resurse / radne odnose EPC izvođača; x. Rukovodilac kampa za radnike EPC izvođača; xi. Službenici za odnose sa zajednicom, uključujući najmanje jednu službenicu ženskog pola EPC izvođača; xii. Kompetentan biolog EPC izvođača; i xiii. Kompetentan arheolog/stručnjak za kulturno naslijeđe EPC izvođača, po potrebi. b. Fazu eksploatacije , uključujući, ali ne ograničavajući se na: i. Rukovodilac zaštite životne sredine, bezbjednosti i zdravlja; ii. Stručnjaci za zaštitu životne sredine, bezbjednosti i zdravlja; iii. Stručnjaci za socijalnu zaštitu radnika; i iv. Službenici za odnose sa zajednicom, uključujući najmanje jednu službenicu ženskog pola.						
1.7	Redovno izvještavanje EBRD-a o napretku, uključujući informacije o napretku sprovođenja ESAP-a tokom faze izgradnje i dostavljanje godišnjih izvještaja tokom faze eksploatacije, u skladu sa zahtjevima navedenim u Ugovoru o kreditu	Sprovođenje ESAP-a radi ublažavanja rizika povezanih sa Projektom i ispunjenje obaveza izvještavanja EBRD-a	EBRD PR1 Relevantne E&S klauzule iz pravnih i projektnih ugovora sa EBRD-om.	Resursi: Interni resursi MONTEPUT-a Potrebna ulaganja: Nema Odgovornost: MONTEPUT	U skladu sa Ugovorom o kreditu	Cilj: Redovno i blagovremeno izvještavanje kreditora Kriterijumi evaluacije: Dodijeljena interna odgovornost za izradu i dostavljanje izvještaja kreditorima	
1.8	Blagovremeno informisanje EBRD-a, o svim incidentima ili nesrećama povezanim sa Projektom, koji imaju ili bi mogli imati značajne negativne uticaje na životnu	Sprovođenje ESAP-a radi ublažavanja rizika povezanih sa Projektom i	EBRD PR1	Resursi: Interni resursi MONTEPUT-a Potrebna ulaganja: Nema	Obavijestiti EBRD najkasnije 48 sati od saznanja za incident ili nesreću.	Cilj: Blagovremeno informisanje o incidentima i nesrećama	

Br.	Aktivnost	E&S rizici (odgovornost/korist)	Zahtjevi (zakonski zahtjevi, EBRD uslovi za realizaciju, najbolja praksa)	Resursi, potrebe za ulaganjem, odgovornost	Vremenski okvir	Cilj i kriterijumi evaluacije za uspješnu realizaciju	Status
	sredinu, zahvaćene zajednice, javnost ili radnike, uključujući, između ostalog, slučajeve seksualne eksploatacije i zlostavljanja (SEA), seksualnog uznemiravanja (SH), i nesreće koje su rezultirale smrtnim ishodom, ozbiljnim ili višestrukim povredama [navesti druge primjere incidenata i nezgoda, u skladu sa vrstom aktivnosti]. Potrebno je dostaviti dovoljno detalja o obimu, težini i mogućim uzrocima incidenta ili nesreće, uz navođenje hitnih mjera koje su preduzete ili se planiraju preduzeti, kao i svih relevantnih informacija dobijenih od izvođača radova i/ili nadzornog organa, ukoliko je primjenjivo. Nakon toga, na zahtjev EBRD-a, pripremiti izvještaj o incidentu ili nezgodi i predložiti odgovarajuće mjere za njihovo rješavanje i sprječavanje ponavljanja.	ispunjenje obaveza izvještavanja EBRD-a	Relevantne E&S klauzule iz pravnih i projektnih ugovora sa EBRD-om.	Odgovornost: MONTEPUT	Naknadno dostavljanje izvještaja EBRD-u, u vremenskom roku koji odredi EBRD		
PR2	Radna snaga i uslovi rada						
2.1	U okviru Projekta, izrađuje se i sprovodi niz politika i procedura ljudskih resursa (HR) vezanih za izgradnju, u skladu sa zakonima o radu Crne Gore i uslovima EBRD-a PR2, uključujući, ali ne ograničavajući se na: a) Opštu politiku ljudskih resursa kompanije MONTEPUT, koja se prenosi na Izvođača i podizvođače, uključujući ključne obaveze vezane za nediskriminaciju, jednake mogućnosti, zabranu dječijeg i prisilnog rada i poštovanje prava na organizovanje i kolektivno pregovaranje; b) Procedure upravljanja radnom snagom; c) Plan zapošljavanja; d) Kodeks ponašanja radnika, koji uzima u obzir rodno zasnovano nasilje (GBV) javno zdravlje, sigurnost i bezbjednost; e) Pravo radnika na sindikalno udruživanje; f) Plan demobilizacije nakon završetka radova izgradnje; g) Žalbeni mehanizam za rješavanje žalbi radnika, uključujući izvođače i podizvođače (uzimajući u obzir mehanizam i obuku za primanje žalbi vezanih za rodno zasnovano nasilje); h) Plan i procedure za praćenje smještaja radnika u skladu sa Smjernicama za smještaj radnika: procesi i standardi (IFC/EBRD, 2009.), koji uključuju obavezu sprovođenja inspekcije prije useljenja, redovne inspekcije i periodične kontrole; i i) Plan za praćenje ljudskih resursa radi provjere usaglašenosti sa politikama i procedurama upravljanja ljudskim resursima, uključujući izvođače i podizvođače.	Sprovođenje ESAP-a radi ublažavanja rizika povezanih sa Projektom u vezi sa radnim uslovima i radnim odnosima, te ispunjavanja obaveza izvještavanja EBRD-a.	EBRD PR2	EPC izvođač	Do tačke (i): Završiti prije finansijskog zatvaranja (FC), ili pokazati značajan napredak uz dostavljene dokaze o sprovođenju.	Cilj: Ispunjenje uslova za realizaciju EBRD -a PR 2 Kriterijumi evaluacije: Dostavljanje dokaza o sledećem: (a) Sveobuhvatna politika upravljanja ljudskim resursima u vlasništvu kompanije MONTEPUT, koja se prenosi na Izvođača radova i podizvođače, uključujući ključne obaveze vezane za nediskriminaciju, jednake mogućnosti, zabranu dječijeg i prisilnog rada i poštovanje prava na organizovanje i kolektivno pregovaranje; (b) Procedure upravljanja radnom snagom; (c) Plan zapošljavanja; (d) Kodeks ponašanja radnika, koji uzima u obzir rodno zasnovano nasilje (GBV) i zdravlje, sigurnost i bezbjednost zajednice, u skladu s procijenjenim rizicima; (e) Pravo radnika na sindikalno udruživanje; (f) Plan demobilizacije nakon završetka radova izgradnje; (g) Žalbeni mehanizam za žalbe radnika, uključujući radnike Izvođača i podizvođača (uzimajući u obzir mehanizme i obuke za primanje žalbi vezanih za rodno nasilje GBV);	(b) Izrađeno kao dio ESIA

Br.	Aktivnost	E&S rizici (odgovornost/korist)	Zahtjevi (zakonski zahtjevi, EBRD uslovi za realizaciju, najbolja praksa)	Resursi, potrebe za ulaganjem, odgovornost	Vremenski okvir	Cilj i kriterijumi evaluacije za uspješnu realizaciju	Status
						(h) Plan i procedure za praćenje smještaja radnika u skladu sa Smjernicama za smještaj radnika: Procesi i standardi (IFC/EBRD, 2009), koji uključuju obavezu sprovođenja kontrole prije useljenja, redovnih inspekcija i periodičnih revizija; (i) Plan za praćenje ljudskih resursa radi provjere usaglašenosti sa politikama i procedurama upravljanja ljudskim resursima, uključujući one koje se primjenjuju od strane izvođača radova i podizvođača.	
2.2	U okviru projekta: a) tokom faze izgradnje, sprovodi se polugodišnja revizija rada svakog podizvođača uključujući kompletiranje kontrolnih lista o smještaju radnika (Prilog I IFC/EBRD Smjernica) i šalje se EBRD-u	Osiguranje usklađenosti sa standardima Projekta	EBRD PR2	Nezavisni stručnjak za radna prava u okviru nadzornog inženjera ili konsultanta TA	Svaki 6 mjeseci tokom izgradnje	Izveštaj o reviziji rada	
2.3	U okviru Projekta, izrađuje se i sprovodi niz politika i procedura ljudskih resursa (HR) za fazu eksploatacije, u skladu sa zakonima o radu Crne Gore i uslovima EBRD-a PR2, za rad koji se odnosi na izvođače i podizvođače koji obavljaju aktivnosti održavanja autoputa; Politike i procedure ljudskih resursa obuhvataju, ali se ne ograničavaju na: i. Opštu politiku ljudskih resursa, uključujući ključne obaveze vezane za nediskriminaciju, jednake mogućnosti, zabranu dječijeg i prisilnog rada i poštovanje prava na organizovanje i kolektivno pregovaranje; ii. Kodeks ponašanja radnika, (uzimajući u obzir rodno zasnovano nasilje i javno zdravlje, sigurnost i bezbjednost); iii. Politika u slučaju smanjenja broja zaposlenih; i iv. Žalbeni mehanizam za rješavanje zažbi radnika.	Osiguranje usklađenosti sa standardima Projekta	EBRD PR2	Monteput d.o.o.	Šest (6) mjeseci prije početka eksploatacije.	Politike i procedure ljudskih resursa (HR) za fazu eksploatacije.	
PR3	Efikasnost resursa i prevencija i upravljanje zagađenjem						
3.1	U okviru Projekta se vrši: • Usvajanje odgovarajućih preventivnih mjera za spriječavanje zagađenja vazduha i buke, kako je navedeno u ESIA za fazu izgradnje, i praćenje usklađenosti sa tim mjerama.	Upravljanje rizicima po životnu sredinu i društvo. Unapređenje učinka.	EBRD PR1, PR3, PR4, PR6. Nacionalno & EU zakonodavstvo. EU standardi	Trošak izvođača radova, Izvođač građevinskih radova	Usvajanje i sprovođenje tokom faze izgradnje, kako je navedeno u ESIA.	- Usaglađenost sa nacionalnim zakonodavstvom, standardima Evropske unije i zahtjevima EBRD-a (PR 3); - Preduzete korektivne mjere; - Usvajanje odgovarajuće mjere ublažavanja radi ispunjenja navedenih zahtjeva.	
3.2	U okviru Projekta se vrši: a) Usvajanje i sprovođenje postupaka za praćenje kvaliteta vazduha i buke, u skladu sa zahtjevima iz ESIA i nacionalne EIA	Upravljanje rizicima po životnu sredinu i društvo. Unapređenje učinka.	EBRD PR1, PR3, PR4. Nacionalno & EU zakonodavstvo. EU standardi	Sopstveni resursi MONTEPUT-a/Rukovodilac E&S	a) Kao što je navedeno u Planu praćenja životne sredine uključenom u ESIA.	Cilj: Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima EBRD-a PR3.	

Br.	Aktivnost	E&S rizici (odgovornost/korist)	Zahtjevi (zakonski zahtjevi, EBRD uslovi za realizaciju, najbolja praksa)	Resursi, potrebe za ulaganjem, odgovornost	Vremenski okvir	Cilj i kriterijumi evaluacije za uspješnu realizaciju	Status
	b) Proračun emisije gasova sa efektom staklene bašte (GHG) tokom faze eksploatacije				b) Godišnje tokom faze radova	- Evaluacija: - Uključivanje rezultata u godišnji E&S izvještaj koji se podnosi Banci. - Preduzimanje odgovarajućih korektivnih mjera/usvajanje odgovarajućih mjera ublažavanja radi ispunjavanja navedenih zahtjeva.	
3.3	U okviru Projekta se vrši: a) Usvajanje odgovarajućih mjera za sprječavanje zagađenja voda i zemljišta, kako je opisano u ESIA, tokom faze izgradnje. b) Obezbeđivanje opreme za intervencije u slučaju curenja i slučajnih izlivanja na gradilištu tokom cijelog perioda izgradnje	Upravljanje rizicima po životnu sredinu i društvo. Unapređenje učinka.	EBRD PR1, PR3, PR4, PR6. Nacionalno & EU zakonodavstvo. EU standardi	Trošak izvođača radova, Izvođač građevinskih radova	Usvajanje i sprovođenje tokom čitavog perioda izgradnje, u skladu sa odredbama iz ESIA.	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, standardima Evropske unije i zahtjevima EBRD-a (PR 3). Preduzimanje odgovarajućih korektivnih mjera / usvajanje odgovarajućih mjera ublažavanja radi ispunjavanja navedenih zahtjeva.	
3.4	U okviru Projekta se vrši: a) Usvajanje primjenjivih preventivnih za sprječavanje zagađenja vode i zemljišta, kako je opisano u ESIA, tokom eksploatacije b) Sprovođenje preventivnih mjera protiv zagađenja u skladu sa ESMP c) Sprovođenje procedura praćenja tokom eksploatacije	Upravljanje rizicima po životnu sredinu i društvo. Unapređenje učinka.	EBRD PR1, PR3, PR4, PR6. Nacionalno & EU zakonodavstvo. EU standardi	Sopstveni resursi kompanije MONTEPUT doo / Rukovodilac E&S	Usvajanje i sprovođenje tokom cjelokupnog operativnog perioda. Vršice se mjerenja kako je opisano u Planu praćenja životne sredine.	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima EBRD-a PR3. Uključivanje rezultata u godišnji E&S izvještaj koji se podnosi Banci. Preduzimanje odgovarajućih korektivnih mjera/usvajanje odgovarajućih mjera ublažavanja radi ispunjavanja navedenih zahtjeva.	
3.5	Usvajanje i sprovođenje Plana upravljanja otpadom tokom faze izgradnje i praćenje usaglašenosti	Upravljanje rizicima po životnu sredinu i društvo. Unapređenje učinka.	EBRD PR1, PR3, PR4, PR6. Nacionalno & EU zakonodavstvo. EU standardi	Trošak izvođača radova, Izvođač građevinskih radova Angažovanje licenciranih kompanija za transport otpada do lokacija za konačno odlaganje, (uključujući i neopasan i opasan otpad)	Usvajanje i sprovođenje tokom čitavog perioda izgradnje, u skladu sa odredbama iz ESIA.	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima EBRD-a PR3. Preduzimanje odgovarajućih korektivnih mjera/usvajanje odgovarajućih mjera ublažavanja radi ispunjavanja navedenih zahtjeva.	
3.6	Usvajanje i konstantno sprovođenje Plana upravljanja otpadom tokom eksploatacije i praćenje usaglašenosti	Upravljanje rizicima po životnu sredinu i društvo. Unapređenje učinka.	EBRD PR1, PR3, PR4, PR6. Nacionalno & EU zakonodavstvo. EU standardi	Sopstveni resursi kompanije MONTEPUT doo / Rukovodilac E&S Angažovanje licenciranih kompanija za transport otpada do lokacija za konačno odlaganje, (uključujući i neopasan i opasan otpad)	Usvajanje nakon potpisivanja ugovora o projektu i sprovođenje tokom cjelokupnog životnog ciklusa projekta, kako je navedeno u ESIA	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima EBRD-a PR3. Uključivanje rezultata u godišnji E&S izvještaj koji se podnosi Banci. Preduzimanje odgovarajućih korektivnih mjera/usvajanje odgovarajućih mjera ublažavanja radi ispunjavanja navedenih zahtjeva.	
3.7	Usvajanje odgovarajućih protokola i mjera za upravljanje opasnim otpadom	Upravljanje rizicima po životnu sredinu i društvo. Unapređenje učinka.	EBRD PR1, PR3, PR4, PR6. Nacionalno & EU zakonodavstvo. EU standardi.	Sopstveni resursi kompanije MONTEPUT doo / Rukovodilac E&S	Usvajanje nakon potpisivanja ugovora o projektu i sprovođenje tokom cjelokupnog životnog ciklusa projekta	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima EBRD-a PR3. Preduzimanje odgovarajućih korektivnih mjera/usvajanje odgovarajućih mjera ublažavanja radi ispunjavanja navedenih zahtjeva.	

Br.	Aktivnost	E&S rizici (odgovornost/korist)	Zahtjevi (zakonski zahtjevi, EBRD uslovi za realizaciju, najbolja praksa)	Resursi, potrebe za ulaganjem, odgovornost	Vremenski okvir	Cilj i kriterijumi evaluacije za uspješnu realizaciju	Status
3.8	Usvajanje i sprovođenje Plana upravljanja saobraćajem tokom faze izgradnje. TMP treba da obuhvata mjere i smjernice koje se odnose na optimalne pravce saobraćaja i vremenske termine za odvijanje saobraćaja, kao i odgovarajuću saobraćajnu signalizaciju.	Upravljanje rizicima po životnu sredinu i društvo. Unapređenje učinka.	EBRD PR1, PR3, PR4. Nacionalno & EU zakonodavstvo. EU standardi	Trošak izvođača radova, Izvođač građevinskih radova	Usvajanje i sprovođenje tokom čitavog perioda izgradnje, u skladu sa odredbama iz ESIA.	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima ERBD-a PR3. Preduzimanje odgovarajućih korektivnih mjera/usvajanje odgovarajućih mjera ublažavanja radi ispunjavanja navedenih zahtjeva.	
3.9	Usvajanje i sprovođenje Sistema upravljanja saobraćajem za fazu eksploatacije	Upravljanje rizicima po životnu sredinu i društvo. Unapređenje učinka.	EBRD PR1, PR3, PR4. Nacionalno & EU zakonodavstvo. EU standardi.	Sopstveni resursi kompanije MONTEPUT doo /E&S manager	Usvajanje nakon potpisivanja ugovora o projektu i sprovođenje tokom cjelokupnog životnog ciklusa projekta	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima ERBD-a PR3. Preduzimanje odgovarajućih korektivnih mjera/usvajanje odgovarajućih mjera ublažavanja radi ispunjavanja navedenih zahtjeva.	
PR4	Zdravlje, bezbjednost i zaštita						
4.1	Imenovanje kvalifikovanog rukovodioca za zdravlje i bezbjednost (H&S) koji će preuzeti cjelokupnu odgovornost za usklađenost projekta sa zahtjevima u oblasti zdravlja i bezbjednosti, uz jasno definisan opis posla	Efikasno upravljanje pitanjima bezbjednosti i zdravlja na radu i prevencija smrtnih slučajeva	U skladu sa najboljom praksom, EBRD PR1, EBRD PR2, EBRD PR4. National Legislation on OHS and Security	Izvođač radova Podizvođač	Što je prije praktično moguće nakon potpisivanja Ugovora	Rukovodilac za zdravlje i sigurnost treba biti imenovan, a MONTEPUT i Inženjer-konsultant za nadzor, obavješteni o tome	
4.2	Izrada CESMP, u skladu sa stavkom 1.5 ESAP-a	Bezbjedniji uslovi rada Obezbeđenje zdravlja i bezbjednosti zajednice	EBRDPR4 U skladu sa nacionalnim zakonodavstvom	EPC izvođač Trošak: Uključen u cijenu ponude <i>Odgovornost:</i> EPC izvođač	Prije početka bilo kojih radova, uključujući pripremne i privremene radove	- Okvirna CESMP za projekat sa planom sprovođenja - CESMP EPC izvođača - Individualni planovi sa propratnim politikama, metodama i procedurama i kontrolnim listama. - Plan upravljanja kamenolomom	
4.3	Uticaji na lokalne zajednice: Kao dio ESMS-a, sprovođenje redovne procjene uticaja građevinskih radova, a kasnije i faze eksploatacije. Ključna pitanja su buka, saobraćaj (teški kamioni) i emisije prašine	Korist: Izbjegavanje /minimalizacija incidenata i povezane odgovornosti Bolji odnosi sa lokalnim stanovništvom	EBRD PR4 U skladu sa nacionalnim zakonodavstvom	EPC izvođač Trošak: Uključen u cijenu ponude <i>Odgovornost:</i> EPC izvođač	Prije početka bilo kojih radova, uključujući pripremne i privremene radove		
4.4	Konsultacije sa zahvaćenim zajednicama i nadležnim državnim organima u vezi sa predloženim mjerama prije njihovog konačnog usvajanja, i razmatranje njihovih stavova i komentara. Klijent će redovno revidovati predviđene mjere i kontinuirano uključivati zahvaćene zajednice i relevantne institucije, informišući ih o statusu sprovođenja planova i preuzetih obaveza, ostvarenom napretku, i zajednički razmatrati sve značajnije izmjene planova koje bi mogle biti potrebne.	Izbjegavanje ili minimizacija rizika i uticaja na zdravlje i bezbjednost lokalne zajednice tokom životnog ciklusa projekta, kako u redovnim, tako i u vanrednim okolnostima	EBRD PR4 U skladu sa nacionalnim zakonodavstvom	EPC izvođač Trošak: Uključen u cijenu ponude <i>Odgovornost:</i> EPC izvođač u saradnji sa kompanijom Monteput d.o.o.	Prije početka bilo kojih radova, uključujući pripremne i privremene radove i tokom cjelokupnog životnog ciklusa projekta	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima ERBD-a PR4 Evidencija	
4.5	Vršenje razumnih provjera kako bi se utvrdilo da da lica angažovana na poslovima obezbjeđenja nisu ranije bila uključena u slučajeve zloupotrebe, da su adekvatno obučena za upotrebu sile (i, gdje je	Osiguranje da zaštita osoba i imovine vezanih za projekat bude sprovedena na zakonit	EBRD PR4 EBRD PR10 EBRDPR2	EPC izvođač Trošak: Uključen u cijenu ponude <i>Odgovornost:</i>	Prije odabira / angažovanja	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima ERBD-a PR4 Evidencija	

Br.	Aktivnost	E&S rizici (odgovornost/korist)	Zahtjevi (zakonski zahtjevi, EBRD uslovi za realizaciju, najbolja praksa)	Resursi, potrebe za ulaganjem, odgovornost	Vremenski okvir	Cilj i kriterijumi evaluacije za uspješnu realizaciju	Status
	primjenjivo, vatrenog oružja), kao i za primjereno i profesionalno ponašanje prema zaposlenima i lokalnoj zajednici, i da će postupati u skladu sa važećim zakonima. Pripadnici obezbjeđenja moraju biti obučeni o aspektima životne sredine, zdravlja, zaštite na radu (EHS) koji se odnose na projekat, a ovi sadržaji treba da budu uključeni i u periodične obuke i obuke o sigurnosti na lokaciji (tzv. toolbox talks), u skladu sa obimom njihovih zadataka.	način, čime se izbjegavaju ili minimiziraju rizici po bezbjednost i sigurnost lokalne zajednice.	U skladu sa nacionalnim zakonodavstvom	EPC izvođač u saradnji sa kompanijom Monteput d.o.o.			
4.6	Preduzimanje komercijalno opravdanih mjera za kontrolu bezbjednosti prilikom transporta sirovina, kao i tokom transporta i odlaganja otpada, kao i sprovođenje odgovarajućih mjera za sprječavanje ili kontrolisanje izloženosti lokalnog stanovništva tim rizicima. Informacije o rizicima, stepenu izloženosti stanovništva, mjerama ublažavanja i sistemima za praćenje biće dostavljene nadležnim institucijama i saopštene javnosti	Osiguranje da zaštita osoba i imovine vezanih za projekat bude sprovedena na zakonit način, čime se izbjegavaju ili minimiziraju rizici po bezbjednost i sigurnost lokalne zajednice.	EBRD PR4 U skladu sa nacionalnim zakonodavstvom	EPC izvođač Trošak: Uključen u cijenu ponude <i>Odgovornost:</i> EPC izvođač u saradnji sa kompanijom Monteput d.o.o.	Prilikom izrade TMP-a	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima EBRD-a PR4 Evidencija	
4.7	Izrada i sprovođenje Plana reagovanja u vanrednim situacijama tokom eksploatacije	Spremnost na vanredne situacije (zdravlje, nesreće, bezbjednost, prirodne nepogode, itd.)	EBRD PR 4 U skladu sa najboljom praksom	Sopstveni resursi kompanije MONTEPUT doo / Rukovodilac E&S	Sprovođenje tokom operativnog perioda	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima EBRD-a PR4 Evidencija	
PR5	Eksproprijacija zemljišta, ograničenja u korišćenju zemljišta i prinudno raseljavanje						
5.1	Izrada, objavljivanje i sprovođenje Okvirnog plana za otkup zemljišta i raseljavanje (LARF)	Upravljanje ekonomskim i fizičkim uticajima raseljavanja u skladu sa PR5	EBRD PR5	Sopstveni resursi MONTEPUT-a, angažovanje spoljnih konultanata Trošak: Plate zaposlenih u kompaniji MONTEPUT plus naknade za konsultante Odgovornost: MONTEPUT	LARF je usvojen, objavljen i izvršene su konsultacije prije finansijskog zatvaranja (FC). (FC)	Cilj: Minimiziranje uticaja otkupa zemljišta <i>Kriterijumi evaluacije:</i> Izrađen LARF i odobren od strane EBRD Implementiran LARF	
5.2	Istraživanje tehnički izvodljivih opcija za minimizaciju uticaja fizičkog raseljavanja, uz aktivno uključivanje i uzimanje u obzir stavova i zabrinutosti lokalnih zajednica	Upravljanje ekonomskim i fizičkim uticajima raseljavanja u skladu sa PR5	EBRD PR5 EBRD PR10	Sopstveni resursi MONTEPUT-a, EPC izvođač Trošak: Trošak projektovanja i izgradnje Odgovornost: MONTEPUT i EPC izvođač	Razmatranje izmjena projekta prije finansijskog zatvaranja (FC)	<i>Cilj:</i> Izbegavanje i minimiziranje uticaja fizičkog raseljavanja <i>Kriterijumi evaluacije:</i> Predstavljene izmjenjene projekti i konsultacije sa zainteresovanim stranama Informisanje EBRD-a o izmjenjenim projektima, uključujući zapisnike sa sastanaka sa mjesnim zajednicama Vođenje evidencije/registra uključivanja zainteresovanih strana	
5.3.	U okviru Projekta se vrši: Izrada Plana za otkup zemljišta i obnove sredstava za život (LARP)	Upravljanje ekonomskim i fizičkim uticajima raseljavanja u skladu sa PR5	EBRD PR5 Zakon o eksproprijaciji Crne Gore	Sopstveni resursi MONTEPUT-a uz podršku stručnjaka za socijalna pitanja TA konsultanta	Prije početka bilo kakvog raseljavanja	<i>Cilj:</i> Završetak procesa otkupa zemljišta i preseljenja prije početka radova, u skladu sa zahtjevima EBRD PR5.	

Br.	Aktivnost	E&S rizici (odgovornost/korist)	Zahtjevi (zakonski zahtjevi, EBRD uslovi za realizaciju, najbolja praksa)	Resursi, potrebe za ulaganjem, odgovornost	Vremenski okvir	Cilj i kriterijumi evaluacije za uspješnu realizaciju	Status
						<i>Kriterijumi evaluacije:</i> Izrađen LARF i odobren od strane EBRD	
5.4	U okviru Projekta se: a) sprovodi Izvještaj o sprovođenju otkupa zemljišta i raseljavanju za svaki dio auto-puta, koji će izraditi nezavisna treća strana. Odredbe za ove revizije biće uključene u Projektni ESMS (vidi ESAP aktivnost br. 1); b) U slučaju potrebe, izrada Plana korektivnih mjera za raseljavanje koji će uključivati vremenski okvir, budžet i raspodjelu resursa na osnovu nalaza iz revizije.	Praćenje uticaja raseljavanja	EBRD PR 5	Nezavisna treća strana Odgovornost: MONTEPUT	a) Najkasnije 12 mjeseci nakon završetka postupka otkupa zemljišta ili mjera za obnovu sredstava za život, što bude kasnije. b) U roku od 60 dana od datuma Izvještaja o sprovođenju otkupa zemljišta i preseljenju	<i>Cilj:</i> a) Izvještaj o sprovedenom otkupu zemljišta i preseljenju b) Plan korektivnih mjera raseljavanja. <i>Kriterijumi evaluacije:</i> a) Izvještaj o sprovedenom otkupu i preseljenju odobren od strane EBRD-a b) Sproveden Plan korektivnih mjera za raseljavanje i potvrda o uslađenosti dostavljena EBRD-u	
5.5	ŽALBENI MEHANIZAM Uspostavljanje i sprovođenje ŽALBENOG MEHANIZMA radi rješavanja žalbi vezanih za preseljenje, u skladu sa zahtjevima LARF-a i SEP-a.	Spriječavanje socijalne štete Izbjegavanje dugoročnih teškoća i siromaštva za pogođene osobe i zajednice, kao i negativnih socio-ekonomskih uticaja	EBRD PR 5	Trošak: Plate zaposlenih u kompaniji MONTEPUT Odgovornost: MONTEPUT	Prije finansijskog zatvaranja (FC)	<i>Cilj:</i> Efikasno upravljanje nedobrovoljnim preseljenjem i izbjegavanje dugotrajnih socio-ekonomskih posljedica za pogođene zajednice <i>Kriterijumi evaluacije:</i> Dostavljen dokaz da je žalbeni mehanizam (GM) uspostavljen i dokaz da su pogođene zajednice informisane o njegovom postojanju i načinu korišćenja	
PR6	Očuvanje biodiverziteta i održivo upravljanje prirodnim resursima						
6.1	Izrada / Sprovođenje Plana upravljanja biodiverzitetom u fazi izgradnje, koji: • obuhvata cijeli period prije izgradnje i samu fazu izgradnje; • uzima u obzir početno stanje, kako je već zabilježeno tokom prethodno sprovedenih terenskih istraživanja; • uključuje dodatno istraživanje vodenog ekosistema (ihtiofauna i bentos), koje će se sprovesti u fazi prije izgradnje; • definiše dodatna istraživanja koji se moraju sprovesti u fazi prije izgradnje, uključujući procjenu potrebe za istraživanjima na lokacijama deponija i pozajmišta; • uzima u obzir i uključuje nalaze Procjene kritičnih staništa sprovedene u okviru ESIA; • definiše detaljne mjere i procedure za izbjegavanje, sprječavanje i minimizaciju negativnih uticaja na biodiverzitet, na osnovu mjera iz ESIA, nacionalne EIA i relevantnog rješenja o davanju saglasnosti; • uključuje analizu gubitaka i dobitaka kojom se obezbjeđuje da za staništa identifikovana u obuhvatu projekta, a koja su klasifikovana kao prioritetna staništa biodiverziteta (PBF), ne dođe do neto gubitka, dok se za stanište 91E0*, kao i za vrste koje su kvalifikovane kao kritična staništa (CH) prema regulativi EU, postigne neto dobitak. Ukoliko	Upravljanje uticajima na biodiverzitet	EBRD PR6 Nacionalno & EU zakonodavstvo.	EPC izvođač	Priprema treba biti završena tokom faze prije izgradnje Sprovođenje tokom faze izgradnje	U okviru CBMP-a, neto gubitak i neto dobitak procjenjuju se korišćenjem odgovarajućih pokazatelja, u skladu sa EBRD smjernicama Očekuje se da projekat neće dovesti do neto gubitka biodiverziteta	

Br.	Aktivnost	E&S rizici (odgovornost/korist)	Zahtjevi (zakonski zahtjevi, EBRD uslovi za realizaciju, najbolja praksa)	Resursi, potrebe za ulaganjem, odgovornost	Vremenski okvir	Cilj i kriterijumi evaluacije za uspješnu realizaciju	Status
	je to neophodno za ostvarenje neto dobitka, treba identifikovati i mogućnosti kompenzacionih mjera; ažurira se kako bi prikazala nova saznanja o programu i projektu Projekta, kao i svaku novu informaciju koja može biti pribavljena tokom faze prije izgradnje.						
6.2	Priprema odgovarajućih Procjena za zaštićene oblasti	Pobrinuti se da Emerald područja ne budu pogođena projektom	EBRD PR6 Nacionalno & EU zakonodavstvo.	EPC izvođač	Nakon izrade CBMP-a	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima ERBD-a PR6.	
6.3	Sprovođenje programa praćenja biodiverziteta, kao što je definisano u ESMP i ESIA	Poboljšanje učinka	EBRD PR1, PR2, PR3, PR4, PR5, PR6, PR10. Nacionalno & EU zakonodavstvo.	Sopstveni resursi kompanije Monteput d.o.o / Rukovodilac E&S / Spoljni konsultant	Kao što je navedeno u ESMP-u.	Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavstvom, EU standardima i zahtjevima ERBD-a PR. Uključivanje rezultata u godišnji E&S izvještaj koji se podnosi Banci. Preduzimanje odgovarajućih korektivnih mjera/usvajanje odgovarajućih mjera ublažavanja radi ispunjavanja navedenih zahtjeva.	
PR7	Starije stambeno područje						
	Nije primjenjivo						
PR8	Kulturno dobro						
8.1	U okviru Projekta se: a) Izrađuje i sprovodi Plan upravljanja kulturnim dobrima (CHMP) za fazu izgradnje. CHMP za fazu izgradnje je uključen u u CESMP (odnosi se na ESAP aktivnost #1.5), sa jasnim procesom donošenja odluka kao i ulogama i odgovornostima za sve relevantne zainteresovane strane, pa bi trebalo da uključuje, ali ne i da se ograničava na: i. Proces istraživanja poznatih lokaliteta kulturnih dobara na koje bi projekat mogao da utiče i utvrđivanje detaljnih mjera ublažavanja za upravljanje tim lokalitetima korišćenjem najbolje dostupne tehnike, u skladu sa PR8; ii. Vremenski okvir za istraživanja Uprave za zaštitu kulturnih dobara (APCH) prije izgradnje i usklađivanje sa dinamikom Projekta; iii. Obim i tehnike koje će se koristiti u istraživanjima prije izgradnje; iv. Obim i pristup za arheološki nadzor tokom građevinskih radova unutar područja kulturnih dobara; v. Standardi zaštite obilježja kulturne baštine unutar građevinskih područja; vi. Protokol za dokumentovanje procesa kako bi se pokazala usklađenost sa zahtjevima IPCM-a i PS8 (uključujući odgovarajući nadzor stručnjaka sa odgovarajućim iskustvom); i	Minimizacija rizika po kulturno dobro	EBRD PR 8 U skladu sa nacionalnim zakonodavstvom	<i>Resursi:</i> Interni resursi MCI-a i Izvođača <i>Potrebno ulaganje:</i> Ugovorna obaveza izvođača radova <i>Odgovornost:</i> EPC izvođač	a) Prije finansijskog zatvaranja (FC). b) Prije početka građevinskih radova u okviru kulturnog dobra ili arheološkog lokaliteta. c) Prije finansijskog zatvaranja (FC). d) Šest (6) mjeseci prije početka faze eksploatacije.	a) CHMP za fazu izgradnje. b) Organogram i struktura izvještavanja, opis posla; kraći profil ili radna biografija, i potpisan ugovor. c) Procedura slučajnog pronalaska. d) CHMP za fazu eksploatacije	

Br.	Aktivnost	E&S rizici (odgovornost/korist)	Zahtjevi (zakonski zahtjevi, EBRD uslovi za realizaciju, najbolja praksa)	Resursi, potrebe za ulaganjem, odgovornost	Vremenski okvir	Cilj i kriterijumi evaluacije za uspješnu realizaciju	Status
	vii. Obavješćavanja relevantnih strana tokom cijelog procesa upravljanja kulturnim dobrima, uključujući MONTEPUT, EPC IZVOĐAČ, APCM, EBRD i drugi prema potrebi; b) Imenovanje stručnjaka za arheološki nadzor za praćenje zemljanih radova; c) Izrada i sprovođenje Procedura slučajnog pronalaska; i d) Izrada i sprovođenje CHMP za fazu eksploatacije i integrisanje u OESMMP (odnosi se na ESAP aktivnost #6) koji će definisati uloge i odgovornosti za upravljanje i praćenje bilo kakvih uticaja na lokalitete kulturne baštine tokom eksploatacije.						
PR10	Objavljivanje informacija i uključivanje zainteresovanih strana						
10.1	U okviru Projekta se: Izrađuje, ažurira i sprovodi Plan uključivanja zainteresovanih strana (SEP) kako bi se obezbijedilo da se informacije o rizicima i uticajima koji proizilaze iz Projekta dijele sa zainteresovanim stranama pravovremeno, inkluzivno i participativno.	Zajedničko planiranje i sprovođenje Projekta	EBRD PR 10	Resursi: Interni resursi MONTEPUT-a Potrebna ulaganja: Interni resursi MONTEPUT-a Odgovornost: MONTEPUT/PIU	Prije finansijskog zatvaranja (FC)	Cilj: Značajne konsultacije i uključivanje zainteresovanih strana Kriterijumi evaluacije Usvojen SEP i odobren od strane EBRD-a Izvještaji o praćenju sprovođenja SEP-a dostavljeni EBRD-u	
10.2	U okviru Projekta se: a) Vršiti prezentacija i konsultacije mjesne zajednice o trasi puta. b) Vršiti prezentacija i konsultacije mjesne zajednice izmjenama i modifikacijama urađenim na trasi. c) Organizuju strukturisani sastanci i vode pisani Zapisnike sa sastanka koji će rezimirati glavnu diskusiju i evidentirati iznijete prigovore. d) Prate sve zabrinutosti koja budu iskazane tokom tih sastanaka u skladu sa vremenskim okvirom definisanim u SEP-u.	Upravljanje očekivanjima zajednice i obezbjeđenje učešća u projektnim aktivnostima	EBRD PR 10 EBRD PR 1	Resursi: Interni resursi MONTEPUT-a Potrebna ulaganja: Interni resursi MONTEPUT-a Odgovornost: MONTEPUT/PIU	a) Do kraja septembra 2024 b) Do kraja septembra 2024 c) U skladu sa projektnim SEP-om	Cilj: Značajne konsultacije i uključivanje zainteresovanih strana Kriterijumi evaluacije a) Značajne konsultacije i uključivanje zainteresovanih strana	
10.3	U okviru Projekta se: a) Uspostavlja, javno objavljuje, održava i upravlja žalbeni mehanizam, u cilju primanja i lakšeg rješavanja zabrinutosti i žalbi u vezi sa Projektom, brzo i efikasno, na transparentan način koji je kulturno odgovarajući i lako dostupan svim stranama pogođenim Projektom, bez ikakvih troškova i bez odmazde, uključujući zabrinutosti i žalbe koje su podnijete anonimno. b) Žalbeni mehanizam će biti opremljen za prijem, evidenciju i efikasno rješavanje žalbi koje se odnose na SEA/SH, uključujući upućivanje podnosioca žalbi na relevantne kanale podrške vezane za rodno zasnovano nasilje, sve to na siguran, povjerljiv i način usmjeren na potrebe podnosioca žalbe.	Upravljanje rizicima i uticajima na zajednice pogođene projektom	EBRD PR 10	Resursi: Interni resursi MONTEPUT-a Potrebna ulaganja: Interni resursi MONTEPUT-a Odgovornost: MONTEPUT/PIU	a) Prije finansijskog zatvaranja (FC) b) Prije finansijskog zatvaranja (FC)	Cilj: Informisanje zajednica i javnosti o žalbenom mehanizmu Kriterijumi evaluacije: a) Uspostavljen žalbeni mehanizam i dokazi o upravljanju žalbama dostavljeni EBRD-u b) Opremljen žalbeni mehanizam a osoblje obučeno za upravljanje žalbama u vezi SEA/SH	

